

CERKVENI GLASBENIK.

Organ Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z muzikalno prilogo vred 4 krone,
za ude Cecilijinega društva in za cerkve ljubljanske škofje 3 krone.

Vredništvo in upravnništvo Komenskega (Poljske) ulice št. 12.

Sestanek »Cecilijinega društva« v Zatičini dne 18. julija.

Dočim je že več let Cecilijino društvo zborovalo, naslonjeno na zborovanje kakega drugega društva, zasnovalo je letos zborovanje samo záse in sicer v prijazni Zatičini na Dolenjskem, kjer so se zopet naselili čč. oo. cistercijani in pričeli lepo delovanje. Odbor se je obrnil do njih z uljudno prošnjo, da bi smelo društvo ondi obhajati službo božjo in zborovati, pa tudi s prošnjo, naj bi čč. očetje blagovolili prevzeti glavni del petja. Sami vneti za prospeh cerkvene glasbe so radi privolili in v resnici vse storili, da se je sestanek vršil prav veličastno. Ob enem je odbor povabil zборе, ki delujejo v bližini, da bi prišli na sestanek, pomnožili pevski vspored in pokazali sad delovanja Cecil. društva. Oglasili so se trije zbori: Št. Vidski pri Zatičini, Ribniški in Št. Ruperški. Zglašali so se udeleženci in pevci, želeči sodelovati z oo. cistercijani, ker je samih premalo število; in tako je rastle nada, da se bo sestanek posrečil in prinesel bogat sad. Nebo je poslalo krasen dan in in radostnim srcem smo se cecilijanci pozdravljali 18. julija zjutraj na ljubljanskem kolodvoru in navdušeni se odpeljali na dolenjsko stran. Pri vsaki postaji je rastle število udeležencev in bilo jih je krog 100, ki so mahnili s postaje proti Zatičini, deloma peš, deloma na vozeh, pol ure hoda. Pri vходу je bil postavljen krasen slavolok, pri katerem je pozdravil prišlece namestnik g. župana z g. nadučiteljem. G. predsednik, prof. Gnjezda prijazno odzdravi in hajdi naprej proti samostanu, kjer preprijazno pozdravi udeležence preč. P. prijor. Vse je vrelo v cerkev, kjer je bila že zbrana množica vernikov in mnogo gospode iz Višnjegore, Št. Vida in Trebnjega. Gg. duhovniki so zavzeli klopi v prezbiteriju, drugi klopi v srednji ladiji cerkve. Slovesno sv. mašo je daroval ob obilni azistenci g. preč. stolni kanonik dr. Karlin, tajnik društva. Cerkvena oprava je bila krasna, obredi so se vršili častitljivo, spevi duhovnikov pri altarji so bili skozi in skozi pravilni, tako da je altar, oziroma liturgija mogočno vplivala na srca navzočih in je marsikateri vskliknil zapustivši cerkev: Ah, kako je vendar lepo katoliško bogoslužje! — Seveda je bil kras liturgije toliko večji, ker je bil kor z altarjem v najtesnejšem soglasji.

Orgle so majhne in nedostatne za tako cerkev; č. P. Meinrad pa je vendar s krasnim preludijem vpeljal cerkveno slavnost. Umetno orgljanje nas je takoj postavilo v prijeten, slavnosti primeren položaj. Zdaj prično štirje cisterijani z introitom. Cisterijani imajo lasten graduale, ki je nekoliko različen od našega, spevi so bogateji, vendar je duh isti. Vse koralne točke se pojo v Zatičini z orglami, vendar se rabijo za spremljevanje le nežni spremeni. P. Meinrad nima pred seboj nobene partiture, marveč igra iz graduala, in le tako je mogoče s tako spretnostjo spremljevati speve. Kakošno je bilo toraj petje korala? Klasično, strokovnjaško. Fini, elastični glasovi, pravilna pronunciacija latinskega teksta, korektno naglaševanje, jasna vokalizacija in urno izvajanje nevmov. Jaz bi ne vedel narediti niti najmanje opazke. Prišli smo, da čujemo koral v njegovi krasoti in res smo ga slišali in se ga navžili.

Missa de S. Cruce od Mittererja je čedna skladba, vendar je Mitterer zložil mnogo lepših, ki to presegajo glede muzikalne vrednosti. Možki zbor je bil krepak, ker pomagali so oo. cistercijanom 1. tenorist g. nadučitelj Fran Kovač, ki še vedno rad sodeluje na koru, potem 2. tenor g. Hladnik, 1. in 2. bas čč. gg. Juvanc, Švigel, P. Hugolin in še trije gospodje, katerih imena mi niso znana. Zbor je izvajal mašo prav gladko, dasi ni bilo skupne skušnje. Vsi so se čudili vodstvu (1. tenor) č. P. Gabrijela, ki že 26 let poje z neumorno ustrajnostjo. V njegovem predavanju je nekaj milega, prisrčnega, ki se ne dá popisati; čut je bogoljubne duše. — Lepši od maše de Cruce je bil Credo istega skladatelja iz „Missa in laudem Nom. Jesu“ in vsi smo obžalovali, da se ni pevala cela ta maša. To je življenje v tem Credo! Lapidarni stavki, češ, tako je in nič drugače; pomenljivi Et incarnatus, kviškukipeči Ressurexit, Ascendit, čisto nove, genijalne modulacije, skozi in skozi cerkveni duh, krasno samostojno spremljevanje z orglami, in vendar samo dva glasa, a ta se prosto in široko razvijata gori in doli, popolnoma tematično, a vendar v najlepšem soglasji med seboj in z orglami. Upam, da je ta Credo marsikaterega pevovodjo prepričal, kako lepe so dvoglasne skladbe, tako lepe da se kar nič ne pograša čveteroglasnost; in kako so praktične, ker dostikrat radi indispozicije pevcev ni na razpolago vseh štirih glasov.

Po koralnem ofertoriju so pevali še „Justus ut palma“, zložil P. Utto Kormüller, prav tako ljubka in prijetna skladba.

Po sv. maši, ki je trajala kljub vsemu sijaju točno eno uro, podali so se vsi udeleženci v lepo ozaljšano dvórano v sprednjem traktu samostana zunaj klavzure; spredaj pri pogrjnjeni mizi g. predsednik z odborom, potem pevke vseh treh zborov, za njimi čč. g. duhovniki, orglavci in drugi prijatelji cerkvene glasbe. G. p r e d s e d n i k pozdravi z lepimi besedami navzoče, zlasti prišle tri pevske zbere, zahvali čč. oo. cistercijane (ki so pa že zginili v samostansko tihoto), da so nas sprejeli in priredili tako krasno cerkveno slavnost, „Opus Dei“, kakor jo imenuje njihov začetnik, sv. Benedikt. S sv. Bernardom potem vpraša g. predsednik navzoče: Ad quid venisti? Čemu ste prišli? Prišli ste molit, pevat, poslušat, se spodbujat; prišli smo, da se spoznamo, da se razvedrimo itd.

Potem govori č. g. dr. Evgen L a m p e, ki pojasni socialno stališče cerkvenega orglavca. Drugi govori č. g. Fr. B e r n i k o zboljšanju materijelnega stanja

organistov, tretji č. g. P. Hugolin Sattner o gregorijanskem koralu, četrti vč. g. dekan M. Arko, kaj se je storilo v 24letnem obstanku cecilijinega društva. Govori se priobčijo dobesedno na drugem mestu. Ura je bila eno in udeleženci so bili še v dvorani; vnela se je debata o podpornem društvu organistov, ki se je pa nadaljevala popoldne in končala z ustanovitvijo pripravljalnega odseka pod predsedstvom preč. stolnega kanonika dr. Andreja Karlina, ki ima nalog zasnovati pravila podpornemu društvu in okreniti vse potrebno, da društvo kmalu zagleda beli dan.

Ob eni popoldne se začne obed na gričku Poličanski, v gostilni g. Fritz-a. Mize so bile postavljene na prostem pod široko, košato lipo in udeleženci so je zasedli, v sredi predsedstvo in drugi odličnjaki, pevski zbori vsak pri drugi mizi.

Kosilo je bilo kratko, a zdravo in tečno in vsi so bili prav zadovoljni s postrežbo. Lepo je bilo videti in slišati, ko so udeleženci pred in po jedi glasno molili po vzgledu naših očetov, ki so v poletnem času pod slovensko lipo obedovali, a vsikdar najprej Bogu dali spodobno čast. Najlepši užitek pa so bile mile pesmice, ki so je prepevali mešani zbori iz Aljaževe pesmarice; pel je vsak zbor záse in pridružil se je še mešani kvartet iz Štange, ki je prišel peš čez hribe. Ribniški zbor je celo izvajal „Našo pesem“ ki jo je izdala Gl. Matica. Veselje je priklopelo do vrhunca, ko so se vstopili vsi moški pevci, duhovniki in lajiki, v krog in so pod vodstvom P. Hugolina peli „Morje adrijansko“ in nekatere druge skladbe. Vsem se je pomladilo srcé; spominjali so se nekdanjih mladostnih dni, ko so jim pesmice vrele iz srca, zdaj so pa mnogi že osiveli, vendar ljubezen do glasbe je živa ostala v srcu. Štel je ta zbor gotovo nad 40 možkih glasov.

Ūra bije $\frac{3}{4}$ na tri in dolžnost je klicala v božji hram. Tesnim srcem so korakali pevski zbori v cerkev, saj zdaj je prišel trenotek, ko jim bo častno rešiti svojo nalogo. Na koru so že čč. gg. očetje opravljali dnevnicе Matere božje, tem so sledile slovesne večernice, veličastveni koralni spevi, resnobni, a vendar mili in pomenljivi. Orgle so spremljale antifone, psalme in himno. Magnifikat je bil od Cima, ena vrstica koral, druga čveteroglasno s falsi bordoni, prav prijetna menjava. K sklepu so pevali še dvoglasen „Salve Regina“ od Hallerja, tako zaupljivo, tako milo, da so vdeležencem stopile solze v oči. Sedaj se izpostavi sv. Rešnje Telo in na koru zapojó „Ave verum Corpus“. Vsi udeleženci častijo presveti zakrament, tedaj pa nastopijo mešani zbori, drug za drugim, pod kupolo kjer je bil postavljen harmonij in izvajajo speve po nastopnem vspredu:

Mešani zbor Št. Rupert:

1. **O sacrum convivium**, Ig. Hladnik.
2. **Poznam sree premilo**, P. A. Hribar.
3. **Constituít**, graduale, A. Foerster.
4. **Lauda Sion**, Ig. Hladnik.

Mešani zbor Št. Vid pri Zatičini:

5. **Kyrie** iz Missa XI. toni, dr. Fr. X. Witt.
6. **Kot po mrzli studenčini**, P. H. Sattner.

7. **O esca viatorum**, P. Piel.
 8. **Jesu dulcis memoria**, I. Pilland.

Mešani zbor Ribnica:

9. **Češčena si Marija**, P. A. Hribar.
 10. **Vsi zbori zadonite**, M. Haller.
 11. **Ave Maria**, Sopran in Alt-Solo, Ig. Hladnik.
 12. **Jubilate Deo**, Aiblinger.

Vsi zbori skupaj:

13. Koralni **Tantum ergo**, enoglasno.
 14. **Laudate Dominum**, četveroglasno.

Na program so se postavile le tiste točke, katere so določili pevovodje; na ta način je pokazal vsak pevovodja svoj okus. Spevi so se izvajali splošno dobro, semtertje je bilo premalo vzajemnosti, premalo točnosti, zlasti v pričetku. Najboljšo direkcijo ima Št. Vidski g. M. Vurnik, njegov zbor poje precizno, nežno, dasi nima na razpolago tako dobrih glasov nego ona dva. Št. Ruperski je pred kratkim izgubil par dobrih močij, vendar mu vsa čast. Št. Ruperske soprane je po pravici občudoval vsakdo. Samo izgovarjanje ni prav dobro, sičniki se čujejo preslabo, a ravno ti dajo jasnost govoru in petju. OO. cisterijani so nam dali zgled, kako ostro da nam je izgovarjati sičnike n. pr. incarnatus e s t. To se kmalu popravi, samo da je človek opozorjen na napako. Toraj sičnike ostro in kratko. Posebno lep je bil konečni piano v Hribarjevi pesmi in Alleluja v Foersterjevem gradualu.

Biser Št. Vidskih točk je bil Wittov Kyrie s znano fughetto. Take skladbe je treba dobro raztelesiti (analizirati), potem je mogoče vglobiti se v spev, spoznati vse njegove vrline in ga tako producirati, kakor je nameraval skladatelj. Sicer je pa treba za Wittove vokalne skladbe velikih zborov, 60–100 glasov. Kljub temu je bil ta poskus hvalevreden in kaže, da ima pevovodja razum za dobre skladbe.

Ribniški zbor je bil najštevilnejši in je imel krasne Soprane in Alte, zlasti Sopran-Solo je zvoneč glas, popolnoma izobražen v intonaciji, dinamiki in prednašanji. Moški, dasi v premnožini, niso mogli pokriti ženskih glasov. V Hladnikovem Ave Marija se je pokazala vsa lepota gori omenjenega Sopran-Solo; žal, da je skladba tako posvetna in vodena glede melodije kakor harmonije, da so jo vsi obsodili na prvi posluš. To je bila edina točka, ki ni zaslužila mesta na sestanku. V koš s takim glasbenim secesijonizmom, ki nosi to ime le zato, ker pušča v nemar vsa pravila. Aiblingerjev „Jubilate Deo“ je poravnal protislovje, ki je bilo v oni skladbi, ter dostojno zaključil vsposed.

Sedaj pa zaori koralni „Tantum ergo“ iz vseh grl; mogočno so donele koralne melodije po prostrani hiši božji, kakor da so vsekane v skalo; vsi so enim glasom odpevali verzikelj in po svetem blagoslovu „Laudate“ iz Cecilije.

Hvaležni so pevski zbori zapuščali cerkev, ker so z božjo pomočjo tako dostojno in vrlo izvršili svojo nalogo. Vse društvenike pa je navdajala sladka zavest, da delo Cecilij. društva ni bilo zastoj, marveč je rodilo obilnega sadú,

kakor je pokazal ta dan. Pevovodje so pokazali, da so zvesti ostali načelom orglarske šole, da jim bije gorko srce za sveto glasbo; pevci pa so sledili svojim vodjem z enako navdušenostjo, katero naj ohranijo tudi v bodočnosti. Na vsak način pa naj bodo jako izbirični, kadar si omislijo kaj novega za kor. Ako se že trudijo, naj vzemo v roke le dobre skladbe, ki imajo notranjo vrednost, katere so vedno lepe, naj se pojó še tolikrat, dočim se človek malovrednih skladb prav hitro naveliča. Kadar naročajo nove skladbe, naj nikdar ne gledajo na to, jeli lahka ali ne. Dostikrat namreč se rabi reklama: „skladba je primerna tudi manj izobraženim zborom.“ Take skladbe so navadno za nič. „Srednje težke“ so komaj kaj vredne. Želeti je (in to se mora zgoditi), da jame „Glasbenik“ prinašati ocene raznih skladb, cerkveno-glasbeno literaturo, kjer nam stoji cena in vir dobave. Zadnji čas je pa tudi, da „Glasbenik“ prinaša bolj resnične ocene domačih proizvodov; kdor jih ne prenaša, pa naj opusti skladanje. Hišo, ki je postavljena na cesto, sme vsakdo ocenjevati. Na ta način se bomo obvarovali smeti, skladatelji bodo imeli večjo skrb in tako bo mogoč napredek na cerkveno-glasbenem polju. Z veseljem pa bomo pozdravljali vsako dobro skladbo, naj pride odkoderkoli.

Po cerkvenem opravi so si možki udeleženci ogledali samostan, dvorano kapiteljna, knjižnico, lepo zahvalili še enkrat postrežljive očete in se podali nazaj pod lipo; pevci so zopet zapeli nekatere pesmice v istem redu, kot prej, a kmalu, le prekmalo je prišel čas odhoda in zadovoljni smo zapustili prijazno Zatičino s trdnim sklepom, da hočemo še večkrat osnovati enake sestanke, ki so pravi misijon za cerkvene organiste in pevce.

Ne smem zamolčati, da so bili med obedom tudi običajni govori; bilo jih je samo pet, a tisti srčni. G. predsednik je napil vsem udeležencem, g. dr. Karlin onim možem, ki so odborniki od početka in s katerimi je zvezana zgodovina Cecilij. društva. V prvi vrsti stolni kapelnik g. Anton Foerster, ki ima nevenljivih zaslug za zboljšanje cerkveno-glasbenih razmer na Kranjskem, potem dva patra frančiškana, katerih imena se tudi ne bosta pozabila tako hitro, zlasti pa g. predsednik, ki s čudovito vstrajnostjo in spretnostjo vrejuje že 24 let „Cerkveni Glasbenik“. — G. dekan Arko je jako dovtipno naredil paralelo med nekdanjimi in današnjimi organisti. G. dekan Sitar je izrekel hvalo in slavo trem navzočim pevskim zborom. Ko sta došla po obedu čč. pp. prijor in subprijor na kratke trenotke pozdravit omizje, vstal je starosta vdeležencev, preč. g. kanonik in mestni župnik Rozman in v iskrenih besedah povedal, kako smo veseli belih menihov. Čemveč nas je, tembolje, ker le v lepem soglasji zamoremo tvoriti falango, katere ne more predreti nobena sovražna moč.

Došli so trije telegrami, ki so bili živahno sprejeti:

Celje. V duhu z Vami združeni želimo, da bi Vaš trud rodil obilen sad v prosep cerkvene glasbe in gmotnega stanja organistov.

Podporno društvo organistov.

Jesenice. Bog blagoslovi Vaše zborovanje.

Savinšek.

Nipmerov (na otoku Rujana-Rügen). Na Rujani — v duhu z Vami shod pozdravlja

Mantuani.

G. predsednik pa je pooblaščen od vseh udeležencev, odposlal dva telegrama. Prvi se glasi:

Eminencija kardinal Missia, Gorica. Sestanek Cecilijinega društva v Zatičini broječ nad sto udeležnikov se preponižno klanja Vaši Eminenciji, spominjajoč se nevenljivih zaslug Vaše Eminencije za prospah cerkvene glasbe.
Gnjezda.

Drugi:

Presvetli knezoškof Jeglič, Ljubljana. Sestanek Cecilijinega društva v Zatičini broječ nad sto udeležnikov se preponižno klanja Vaši presvetlosti proseč višjepastirskega blagoslova.
Gnjezda.

Čast in hvala Bogú in sv. Ceciliji za ta dan, kterega ni kalila niti najmanjša nezgoda, ni razprtje. Vsi smo bili enega srca in enih misli.

Udeleženci sestanka v Zatičini.*)

1. Aljancič Valentin, župnik, Dobrava.	36. Jerič Alojzij, kapelan, Doberniče.
2. Aljaž Jakob, župnik, Dovje.	37. Kamnikar J., org., Radeče.
3. Arko Mihael, dekan, Idrija.	38. Karlin, dr. Andrej, stolni kanonik, Ljubljana.
4. Bernard Jernej, kaplan, Trebnje.	39. Kleindienst Jakob, kapelan, Krka.
5. Bernik Franc, kaplan, Vrhnika.	40. Knific Josip, kurat, Tomišelj.
6. Bernik Valentin, župnik, Homec.	41. Končina Rozalija, Štanga.
7. Bizavičar, P. Jožef, superijor, Brezje.	42. Kos Josip, župnik, Sela.
8. Bole Ivan, org., Brezje.	43. Kovač Franc, nadučitelj, Zatičina.
9. Bregar Marija.	44. Kovacič Marija, Št. Rupert.
10. Bulovec Mihael, spirital, Ljubljana.	45. Lampe, dr. Evgen, stolni vikar Ljubljana.
11. Burger Anton, Ribnica.	46. Lesar, dr. Josip, profesor bogoslovja in in vodja Alojznice, Ljubljana.
12. Burger Anton, Ribnica.	47. Lesjak Anton, župnik, Želimlje.
13. Cimerman Franja, Št. Rupert.	48. Lukman Ivan, org., Kranjskagora.
14. Cimerman Jožef, Št. Rupert.	49. Marenčič Janko, bogoslovec, Kranj.
15. Cvenk Davorin, org., Škofja Loka.	50. Mervec Janez, župnik, Št. Rupert.
16. Čik Karol, kapelan, Višnjagora.	51. Mihelčič Alojzij, org., Šmarije.
17. Ferjančič Franc, mestni kapelan, Ljubljana.	52. Novak Josip, župnik, Žalina.
18. Foerster Ant., stolni kepelnik, Ljubljana.	53. Peterlin Ema, Ribnica.
19. Gašparšič Franc, orglarski učenc.	54. Petrič Karolina, Ribnica.
20. Gerstenmayer Ana.	55. Plesič Anton, kapelan, Št. Vid.
21. Gnjezda Janez, c. kr. profesor, društveni predsednik, Ljubljana.	56. Podboj Amalija, Ribnica.
22. Gostič I., organist.	57. Pogačnik Janez, org., Idrija.
23. Grčar Franc, Št. Rupert.	58. Porenta Gašper, kapelan, Stopiče.
24. Grden Franc, org., Štanga.	59. Potokar Josip, kapelan, Tržič.
25. Hladnik Ignacij, kapit. org., Rudolfovo.	60. Prijatelj Marija, Ribnica.
26. Hofer Julika, Št. Rupert.	61. Prijatelj Vladimir, abiturijent, Ribnica.
27. Holmar Josipina, Ribnica.	62. Pristov Šimen, beneficijat, Št. Vid.
28. Holmar Matej, org., Ribnica.	63. Pucihar Avgust, faktor tiskarne, Ljubljana.
29. Hribar, P. Angelik, Ljubljana.	64. Puš Ivanka.
30. Hubert Avgust.	65. Rozman Janez, kanonik in mestni župnik, Ljubljana.
31. Ilc Karol, Ribnica.	66. Rus Anton.
32. Indof Franc, župnik, Javorje.	67. Rus Ivan, org., Trnovo v Ljubljani.
33. Janež Dominik, kurat, Gora.	68. Rus Pepa.
34. Jereb Janez, kapelan, Žužemberk.	
35. Jereb Matevž, župnik, Predvor.	

*) Imenik udeležencev ni popoln, ker se niso vsi, a tudi ne s polnim naslovom vpisali. Naj se nam tedaj oprostite pomanjkljivosti.

69. Saje Mihael, župnik, Štanga.	85. Uhan Ivan, Št. Rupert.
70. Sattner, P. Hugofin, Ljubljana.	86. Ulčar Antonija Štanga.
71. Sicherl Jožef, org., Žužemberk.	87. Uranič Jakob, org., Selca.
72. Sitar Matej, dekan, Šmarje.	88. Vidergar Janez, župnik, Št. Vid.
73. Slabè Franc, org., Tržič.	89. Virant Janez, župnik, Mokronog.
74. Slivnik Terezija.	90. Volk Josip, org., Krška Bistrica.
75. Stare Alojzij, vmirovlj. župnik, Ljubljana.	91. Vrankar Jožef, kapelan, Št. Vid.
76. Stazinski, župni uprav., Čatež.	92. Vurnik Ana.
77. Šarc Janez, org. Homec.	93. Vurnik Matej, org., Št. Vid pri Zatičini.
78. Sinkovec Avguštin, župnik, Jesenice.	94. Zaje Pavlina.
79. Švigelj Josip, kurat, Harije.	95. Zabret Valentin, kapelan, Gorje.
80. Šuster Andrej, org., Št. Jurje.	96. Zore Janez, doktorand, Inomost.
81. Texter Konrad, župnik, Višnjagora.	97. Zupančič Anton.
82. Tomažič Jože, Štanga.	98. Zupančič Marija.
83. Tratar Alojzija, Št. Rupert.	99. Žavbi Ivan, kapelan, Žužemberk.
84. Tratar Minka, Št. Rupert.	100. Žnidaršič, Anton župnik, Osilnica.

Kratek pregled glasbe starih narodov.

Piše Fr. Kimovec. — (Konec.)

Narodna glasba Rusov in današnjih Grkov je v neposredni zvezi z glasbo Bizantincev in v nji so se ohranili prav tako kakor v latinski cerkvi zadnji poganki stare grške glasbe.¹⁾ Isto nam potrjuje tudi naziranje nekaterih modernih glasbenikov, ki po pravici trdijo, da je kvinta druge stopnje v duru (n. pr. v C-duru d-a) nečista, da imamo torej dva A, A in A*, prvi je čista kvinta k D, drugi pa nečista; zato tudi zahtevajo, da moramo to nečisto kvinto v strogem stavku tudi rabiti kot nečisto in torej pripravljati, ne podvajati in dosledno voditi navzdol. To velja zlasti za skladbe à capella; zakaj pri inštrumentih se ta nečista kvinta ne čuti, ker

¹⁾ Ambros: Gesch. d. Musik, I. zv. 3. izv. str. 305. Na isti strani podaja neko jako zanimivo poročilo o ruskih narodnih cerkvenih napevih, ki imajo manjše intervale kakor naš polton. Naj ga navedem: „Pri živahnem zanimanju, ki ga dandanes kažejo v Rusiji za vse, kar je narodnega, je naravno da se posebno skrbno brigajo za cerkveno petje. Seveda mora biti med tem, kar se navadno sliši v grškokatoliških cerkvah, in med tem, kar bi se pravzaprav moralo peti, velik razloček, zakaj vsi patrioti stremijo za tem, da zopet vpeljejo stare cerkvene ljudske napeve in uničijo italijanski element, ki ima zaradi svojega blagglasja veliko prijateljev. Odtod se da razlagati zanimanje, ki so ga ortodoksni naenkrat začeli kazati za „staroverce“. Ta sekta (treba jo je dobro ločiti od „razkolnikov“, ki jih država preganja) je močno zastopana in izhaja iz prve polovice sedemnajstega stoletja, ko je začel patriarh Nikon popravljati cerkvene knjige, čegar novotarij ne priznavajo in jih neprestano pobijajo s tem, da se trdno drže starega obreda. To je prvi dokaz za čistost in prvotnost njih cerkvenih spevov, ki sem jih slišal — žal — le kot vednosten poskus, kot glasbeno opozicijo v nekem disputu z ortodoksniimi, — torej brez pobožnosti in verskega navdušenja. To zadnje ima z vsebino mojega pisma več zveze, kakor bi se zdelo na prvi pogled, zakaj v verskem navdušenju se dajo strogoverni pevci zavesti v variante, ki jih vedno izwabijo na polje enharmonike, ki se pač redko nahaja v harmonijah, zato pa pogosteje v floriturah (okraskih). Neškálni (leiterfremd) toni so napravili name vtisk, kakor da so četrтинke tona, ki sem jih že prej določno slišal pri petju v neki padajoči kromatični škali. Zelo zanimivega vprašanja o harmonizaciji neškálnih tonov žal ne morem rešiti, zakaj kar sem slišal, se je pelo solo; prav tako ne morem navesti nobenega zgleda, ker sem napeve slišal pred daljšim časom, in me tudi niso zadostno zanimale“.

so uglašeni temperirano, pač pa se pri dobrih pevcih sliši, da ta kvinta ni tako čista kot so druge in da nekako teži navzdol.

Grki so imeli s prva tri glavne tonove načine: dorični ki se je začel z *e*, frigični ki je imel za osnovni ton *d*, in lidični, ki je začel s *c*, to je naš *c dur*.

V doričnem tonovem načinu so bile zložene pesni resnega in slovesnega značaja, v frigičnem navdušene bojne pesni in himni, v lidičnem pa vesele in živahne popevke.

Ko je lira dobila sedem strun, so začeli staviti tonove načine na vseh sedem tonov. Dobili so torej še naslednje tonovo načine: miksolidični na *h*, ki se pa ni rabil, ker kvinta (*h—f*) ni čista, ampak zmanjšana; hipodorični na *a*, hipofrigični na *g* in hipolidični na *f*. To so bili glavni tonovi načini grške glasbe ki jih je pozneje sprejela sv. cerkev, le da jih je drugače imenovala. Dandanes rabimo navadno le še dva, namreč hipodorični na *a*, to je naš *mol* in lidični na *c*, to je naš *dur*. Toliko zadostuj. Podrobnejše se v starogrško glasbeno teorijo ne moremo tukaj spuščati.

Grki so rabili raznovrstna glasbila. Najbolj v navadi so bila lira, kitara in flavta; ta so bila stara narodna in le s temi so se smeli tekmovati o narodnih praznikih. Lira in kitara sta imela strune, flavta pa je bila podobna naši flavti. Lira in kitara sta se smeli tudi rabiti v svetiščih, flavta pa je bila v navadi le pri posvetni glasbi.

Zraven teh navadnih in takorekoč svetih glasbil pa so imeli še druge na strune: harfo, psalterij, barbiton, pektido. Vsa so bila bolj ali manj podobna citram kakršne dela iz elastike: deščica in podolzem napete strune. Ta glasbila so se rabila le pri posvetnih svečanostih in ob dionizijevih praznikih; nikdo ni smel ž njimi tekrovati pri narodnih praznikih — Kedar je bilo treba šundra in vrišča ali takozvane turške muzike, takrat so se dvignile trompete in pavke, rogovi in cimbali; trompete so tudi rabili v vojski, da so dajali znamenja in povelja.

Grki so imeli tudi še dvojne flavte, kakor se še dandanes dobe semtertje na kmetih, ponekod jim pravijo menda „vidalice“. To je piščal z dvema cevima, ki se pri vrhu združita v eno.

V tretjem, oziroma drugem stoletju pr. Kr. nahajamo že orgle na vodo takozvane hidravle¹⁾. Kdo da jih je izumil ali Arhimed krog l. 280 pr. Kr., ali Ktezibij krog l. 180 pr. Kr. o tem ne bomo govorili, ker se ne da nič določnega reči. Bržkone imata oba zasluge za razvoj hidravlov. Pri teh orglah je pritiskala voda sapa v piščali. Sicer so že prej imeli nekake orgle ki so imele meh, toda sapa ni prihajala redno v piščali, in zato so jih hitro izpodrinili hidravli. Piščali so bile večidel iz trstja, podobne onim, ki jih delajo sedaj otroci iz vrbovih vej. Dasi so bile take orgle priproste, vendar so bile tako drage, daso se jih mogli omisliti le bogatini. Seveda niso bile niti senca naše „kraljice glasbil“, rabili so jih le za zabavo in za razkošno razveseljevanje; zlasti jih je ljubil rimski cesar Neron.²⁾

¹⁾ Beseda je sestavljena iz *ἕδωρ* = voda in *αἰλός* flavta, piščal, torej *ἕδωραἰλός* = piščali, orgle na vodo.

²⁾ Nataačnejše o hidravlih glej „Cerkv. Glasb.“ 1900, str. 68. nasl.

Sedaj bi bilo treba še povedati, kako glasbo so imeli Rimljani. O teh pa ne bomo veliko govorili, saj kar so imeli Rimljani dobrega in umetnega so se večinoma naučili od Grkov. Vendar pa imajo to zaslugo, da so zbrali teorijo¹⁾ Grkov, Pitagorovo, Aristoksenovo in Ptolomejevo in da so nam ohranili tudi Grške note.²⁾

Te so sestavljene iz abecede, ali prav zaprav prvotno iz znamenj za planete, vsak planet pomeni gotov ton in sicer: mesec e, merkur f, venera g, solnce a, mars h, jupiter c, saturn d.

Sicer pa Rimljani niso kaj dobrega storili za razvoj glasbene umetnosti, pač pa so glasbo tako popačili, da jo je že Ovid imenoval mehkužno in žensko, in poznejši pisatelji celo nenravno; sv. Hijeronim (329—420 po Kristusu) pravi z ozirom na pogubni vpliv glasbe, da krščanska devica niti vedeti ne sme, kaj so lire in flavte in čemu se rabijo.

To so prav na kratko bistvene poteze iz glasbene zgodovine že davno zamrlih vekov. Taka je prva doba glasbenega razvoja, doba, katera ni poznala harmonije in soglasja, doba v kateri se je pelo enoglasno, v kateri je glasba bila skoro nerazdružljivo zvezana s pesništvom. To so podstave naše moderne glasbe, ki se sedaj samostojno dviga kvišku. Kakor ogromno poslopje, je bila stara glasba oklenjena dolgo časa v spone zmot in predsodkov.

V premišljevanje in v porabo . . .

Priredil F. K. L.

Slučajno sem našel nekaj mislij in nasvetov znanega nemškega skladatelja Rob. Schumanna, katere sem izbral in jih podajam tu-le slovenskim organistom in pevovodjem. Koliko koristnih, da, revnemu glasbeniku potrebnih nasvetov in resnic! Schumann jih seveda ni napisal za cerkvene glasbenike, ampak za vse resne gojitelje glasbe; zato mislim, da smejo najti malo prostora tudi v „C. Gl.“, ki ima namen gojiti cerkveno glasbo.

Rob. Schumann se je rodil v mestu Zwickau v kraljestvu saksonskem dne 7. jun. 1810. in umrl v Endenichu blizu Bona dne 29. jul. 1856. Schumann je jeden najznamenitejših skladaljev nemških v preteklem stoletju. Posebno slovè njegove pesmi.

* * *

Vežbanje posluha je največjega pomena. Trudi se zgodaj spoznavati tonov način in ton. Poslušaj zvon, šipo na oknu, kukavico — preiskuj, kakšen ton imajo.

Igraj pridno škale in druge vaje za prste. Toda mnogo ljudij je na svetu, ki menijo, da so dosegli že vse, če se do pozne noči le mehanično vadijo. Ti ravnajo prav tako, kakor oni, ki skuša dan na dan hitro in vedno hitreje izgovarjati a b c . . . Porabi čas bolje!

¹⁾ Teorijo je zbral Böecij — živel je 455—524 po Kr. — v svoji knjigi: „De musica“.

²⁾ Note je ohranil Alipij, živeč okoli 360 po Kr.

Igraj v taktu! Mnogih virtuofov igranje je podobno pijančevi hoji. Ne jemlji si takih v izgled!

Zgodaj se uči temeljnih naukov harmonije!

Ne boj se besed: teorija, ganeralni bas, kontrapunt i. t. d.; prijazne so ti, če si jim le tudi ti prijazen.¹⁾

Vlečenje in naglica sta enaki veliki napaki.²⁾

Trudi se da boš igral lahke skladbe lepo in in dobro; boljše je, da igraš lahke skladbe dobro, kakor pa težke komade srednje!³⁾

Tvoj instrument bodi vedno čisto uglasen!

Tako izuri svojo domišljijo, da bodeš lahko ohranil v spominu tudi harmonije, ki spremljajo kako melodijo, ne pa samo melodijo skladbe.

Če tudi nimaš lepega in dobrega glasu, vendar poskušaj peti na prvi pogled (vom Blatt) brez spremljave kakega instrumenta; tako si boš poostril in izuril svoj posluš. Če nimaš pa polnozvočen glas, vadi in uri ga vedno; vedi, da je to prekrasen dar, ki ti ga je podelilo nebo.

Toliko moraš napredovati, da boš umel glasbo na papirju.⁴⁾

Kadar igraš, ne brigaj se za to, kdo te posluša.

Igraj vedno kakor da te posluša mojster v glasbi.

Kadar ti da kdo skladbo prvič da jo igraš, preberi (preglej) jo najprej.

S sladkarijami in pecivom ne bodeš izredil otrok v krepke in zdrave ljudi. Tudi duševna hrana mora biti priprosta in krepka, kakor telesna. Mojstri so je preskrbeli dovolj; oziraj se na nje.⁵⁾

Pasaže (aller Passagenkram) se spreminjajo s časom. Spretnost je le tam vedno, kjer služi višjim namenom.

Slabih kompozicij nikari ne razširjaj; da, pomagaj jih po svoji moči zatirati.⁶⁾

Slabih kompozicij nikdar ne igraj in jih tudi ne poslušaj, če nisi primoran.⁷⁾

¹⁾ Kako resnične besede.

²⁾ Marsikje se pri petju vleče čez mero, a organist igra medigre v vrtoglavem tempo! Slišal že na lastna ušesa!

³⁾ Naj se vpošteva tudi pri izbiranju pred-, med- in po-iger! Istotako pri izbiranju muzikalij za petje!

⁴⁾ t. j. partituro.

⁵⁾ Sladkarije niso dobre za želodec: tudi ona „sladka“ glasba je škodljiva, ker pokvari okus. Da bi si bil vsakdo svest te resnice, koliko manj ovir bi se ustavljalo reformni cerkvene glasbe. Ljudstvo se ji tu in tam protivi, ker ima razvjen okus. Treba ga je vzgojevati, blažiti s krepko in zdravo hrano — toda premišljeno!

⁶⁾ To mora delati tudi cerkveni glasbenik.

⁷⁾ A marsikje si primoran, če hočeš zadostiti drugi cerkveni zapovedi.

Zelo grdo je, spreminjati dela dobrih glasbenikov, izpuščati kaj, ali pa celo pridejati okraske po novi modi. To je največja sramota ki jo storiš umetnosti.¹⁾

O izbiranju skladb za proučevanje se posvetuj s starejšimi; prihrani si bodež mnogo časa.²⁾

Mnogo igrati v družbah, več škoduje ko koristi. Poglej si ljudi; nikdar pa ne igray kaj takega, česar bi se moral sramovati v srcu.

Kolikorkrat moreš igrati z drugimi skupaj duo, trio i. t. d., ne zamudi priložnosti. To bo vplivalo na tvoje igranje da bo tekoče in vzneseno. Spremljaj tudi večkrat pevce!

Ko postaneš starejši, občuj češče s partiturami nego z virtuozii.

Poišči med svojimi tovariši one, ki več vedò nego ti.

Od pevcev in pevk se da naučiti marsikaj, toda vsega jim ne veruj!

Porabi vsako priložnost, da se vadiš na orglah; med vsemi instrumenti se maščujejo orgle najbolj nad nečistim in nelepim v skladbi in igranju.³⁾

Poj pridno v zboru, posebno srednje glasove. To te bo storilo muzikalinega.

Kaj pa pomeni to: biti muzikalien? Muzikalien nisi, če upiraš svoj poled srepo na note in tako preigraš skladbo do konca; muzikalien nisi, če ti je kdo obrnil dve strani hkratu in ti obtičiš in ne moreš naprej. Muzikalien pa si, če slutiš nekako pri novi skladbi to, kar pride, pri znani pa na pamet znaš, — s kratka, če nimaš glasbe le v prstih, ampak tudi v glavi in v srcu.

Kako pa postaneš muzikalien? Poglavitna stvar, dragi moj, bistro uho in naglo zapovedanje namreč, prihaja od zgoraj, kakor povsod. Toda talent se da izobraziti: Muzikalien ne postaneš s tem, da se po cele dneve zaklepaš v sobo liki samotar in se ubijaš z mehaničnimi študijami, pač pa s tem, da ostaneš v vsestranskem glasbenem občevanju, posebno s tem, da občuješ mnogo z zborom in orkestrom.⁴⁾

Zgodaj se seznanj z obsegom človeškega glasu v njegovih štirih glavnih vrstah. Poslušaj ga posebno v zboru in preiskuj, v katerih intervalih je njegova posebna moč, v katerih nežnost in miloba.⁵⁾

¹⁾ Vsakdo izprašaj svojo vest!

²⁾ in denarja.

³⁾ Zato je prava muka za vsakega, ki je kolikaj muzikalien, če mora poslušati slabo orglanje.

⁴⁾ Komur se nudi prilika, da sliši dobro, lepo petje, da sliši lepo godbo, lepo orglanje, naj je nikdar ne zamudi. Čeprav je slišal že mnogokrat ravno isto, vendar se vedno nauči kaj novega.

⁵⁾ Opozoril bi še tudi na razloček med deškim in ženskim glasom. Komur je mogoče, naj opazuje izvežbane deške glasove in jih primerja z ženskimi. Morda bode začel umevati, zakaj so deški glasovi mnogo prikladnejši za koral in za vokalne skladbe mojstrov XVI. stoletja.

Zgodaj se vadi čitati stare ključe, sicer ti ostane nepristopnih mnogo zakladov iz minulih stoletij.¹⁾

Spoštuj staro pa tudi novemu odpiraj svoje srce drage volje. Ne gój predsodkov proti neznanim imenom!

Ne sodi o skladbi, če si jo slišal le enkrat; ni vselej najboljše, kar ti ugaja prvi trenotek. Mojstre je treba proučevati. Marsikaj ti postane jasno šele v pozni starosti.²⁾

Kadar presojaš skladbe, razločuj, ali spadajo v umetnost ali so le namenjene diletantski zabavi. Za prvo vrsto se poteguj, nad drugo pa se ne jezi!³⁾

„Melodija“ je bojni krik diletantov; in res, glasba brez melodije ni nič. Toda vedi, kaj menijo s to besedo; njim je to lahka, ritmično všečna glasba. Toda poleg teh so še drugi na svetu . . . Kjerkoli odpreš Bacha, Mozarta, Beethovna,⁴⁾ ozirajo se vate v tisoč različnih načinih. Borne jednakostavnosti novejših italijanskih opernih melodij (tudi takozvanih cerkvenih!) se boš pač skoraj naveličal.

Ni napačno, če si sestavljaš na klavirju male melodije; se pa oglase v tebi same, ne pri klavirju, bodi tega še bolj vesel . . . v tebi se vzbuja notranji čut za glasbo. Prsti morajo storiti to, kar hoče glava, ne pa narobe.

Kadar začneš skladati, delaj vse v glavi. Ko si dovršil skladbo, poskusi jo še-le na instrumentu.⁵⁾ Če ti prihaja glasba iz srca, če si zlil vanjo svoja čustva vplivala bo tudi na druge tako.⁶⁾

Zgodaj se pouči o dirigiranju; glej dobre dirigente pogosto. Dirigiraj ž njimi sam za-se. To ti bo koristilo in pojasnilo marsikaj.

¹⁾ V novejši dobi se izdajajo stare vokalne skladbe z dvema ključema (G in F) az praktično vporabo na korih; n. pr. „Repertorium musicae sacrae“, razna dela Palestrinova pri Breitkopf & Härtel-u v Lipskem i. t. d. Priporočati pa je prav toplo vaje v čitanju partitur na več sistemih!

²⁾ Dejstvo je, da največji glasbeniki dolgo ne zanjejo zasluženega priznanja, ker jih občinstvo ne umeva. Nasprotniki koral ne umevajo, zato se boré proti njemu — pač le z golimi frazami —; zato jim je koral „pust“, „dolgočasen“, „aschgrau“, „fade“ i. t. d. Vokalne skladbe XVI. stoletja so neprebavljive za moža naše dobe, ki je navajen na sladke sentimentalne melodije . . . zato se jim nasprotuje. Veščaki govore seveda drugače. Zakaj se pa nasprotuje reformi cerkvene glasbe? Zato, ker se misli, da je „Pred stolom Tvoje milosti“ najbolj dovršeno delo cerkvene glasbene umetnosti . . .

³⁾ Toda žal, da je diletanterija cerkveni glasbi skoraj vedno na škodo. Zato je včasí dovoljena sveta jeza.

⁴⁾ V našem slučaju naj se glasi: „Kjerkoli odpreš koralno knjigo, Palestrina, Lassa . . . Witta . . . i. dr. . . .“

Posebno koral, je neizcrpljiv vir najkrasnejših melodij. Največji mojstri XVI. stoletja in naše dobe so zajemali iz njega, in ne morejo ga prehaliti.

⁵⁾ Pa koliko skladeb nosi na čelu viden znak, da so narejene pri klavirju.

⁶⁾ Gorski kristal in navadni kremen sta ista snov. Če sta oba jednako brušena, vendar sta v vrednosti zelo različna. Tudi kompozicije, ki „iz srca svoje so kali pognale“, in pri klavirju narejene sestajajo iz iste snovi: tonov, akordov; pa vendar se razlikujejo. Morda so zadnje lepo, fino izvedene, toda vrednosti jim to ne more povišati.

S pridnostjo in vstrajnostjo bodeš vedno napredoval.¹⁾

Iz enega funta železa, ki stane le nekaj desetih, se da narediti na tisoče peres za ure, ki so vredna sto in sto tisočakov. — Tvoja nadarjenost je ta funt železa, ki ti ga je daroval Bog. Rabi ga vestno!

Brez navdušenja ni mogoče storiti v umetnosti nič pravega.²⁾

Učenje nima konca.

O materijelnem stanju organistov.*)

Slavni zbor!

Predno pričnem s tvarino, dolžnost mi je najprej, da se kar najlepše zahvalim slavnemu vodstvu Cecilijinega društva za častno zaupanje, ker je tako velevažen referat ravno meni prepustilo, pa Vas vse častite poslušalce že naprej prosim oproščenja, ako bi moja slabotna izvajanja kako ne ustrezala!

Pričnem takoj s tvarino. Poročati mi je slavnemu zboru o materijelnem stanju organistov. Kakšno je, kako bi se mu dalo pomoči. Povdarjati hočem najprej I. važnost tega vprašanja, II. potrebo da se čim preje reši, pa III. način, kako bi se vsaj deloma dalo rešiti!

I. Najpoprej naj poudarjam važnost te tvarine! Slavni zbor! Kdo izmed častitih gospodov poslušalcev bi se upal tajiti, da je prav to vprašanje velevažno? Velevažno I. gledé ideje same, katero zastopa in goji naše vrlo Cecilijino društvo. Reforma cerkvene glasbe je namen temu prelepemu društvu. Liturgično, hiši božji primerno, sveto glasbo hoče ono razširjati povsodi, po vseh farah. Kako svet in imeniten je pač ta namen! V dosego namena je pa treba pripomočkov. Eden glavnih pripomočkov pa tudi pri tej tako idealni strani je — denar. Kjer je v materijelnem oziru dobro preskrbljeno za organista, tam vsaj redno, lepo prospeva cerkvena glasba. Resno navdušenje za stvar samo nas torej že silí, da se pečamo s to tvarino! Velevažno pa je to vprašanje 2. gledé osebe, ki je v tem v prvi vrsti prizadeta, gledé organista. Kakor vsi drugi ljudje, tako ima tudi on ne le pravico, ampak naravnost dolžnost, da si izboljša svoje gmotno stanje, poskrbi za svojo eksistenco. Tembolj, ako mu ni skrbeti le za-se, ampak tudi za ženo, za otroke! Velevažno pa je 3. še prav posebno glede na čas, v katerem živimo. „Tempora mutantur et nos mutamur in illis“, to se kaže posebno dandanes. Kakor silno se je spremenil čas, se je spremenilo tudi življenje v njem. Posebno dandanes vse vre. Neko nezadovoljnost opazujemo na vseh straneh. Ljudstvo se vzbuja, vstaja, se zaveda. Pravice si hoče, primernega zaslúška, plačila. Dandanes je čas velikih socialnih preosnov. Marsikdo sicer noče razumeti tega časovnega toka. Kot siv starček, ki se je že preživel za ta svet, gleda to vrvenje in žalosten sklepa roke in zdi-huje: „Kam smo prišli? Včasih je bilo vse drugače!“ Je pa s tem kaj pomaganega? Nič! Množica hiti dalje, dalje za izboljšanjem razmer. In če tudi nima nobenih koristi, hiti ona v sto in sto slučajih za posamezniki, zgolj za njihovimi obljubami, ker jo žene hrepenenje po boljšem. Ali ne opazujemo tega v socialdemokraciji! Le en stan pa naj bi dandanes, v dobi socialnih preosnov, plaval takorekoč proti toku, stan organistov? Nemogoče! Čas sam zahteva, da si tudi organist želi zboljšati svoje materijelno stanje!

Glejte torej, častiti poslušalci, važnost te tvarine! Navdušenje za reformo cerkvene glasbe, simpatije do organistov in tok časa nas torej naravnost silí, da se pečamo resno in stvarno z njo in jo razmotrivamo! II. Pa ne le važno je to vprašanje, tudi potrebno je, da se čim preje reši! To dokažem s tem, da povdarjam žalostni sedanji gmotni položaj slovenskega organista! Stanje organistov dandanes ni povoljno! Ali naj to trditev zboru bliže dokazujem? Ne zdi se mi umestno, dasi imam v tem oziru obilo tvarine pripravljene in bi

¹⁾ Naprej, naprej! Kdor preneha in se ozira nazaj, kdor trdi, sedaj znam dovolj, nazaduje!

²⁾ Tudi za cerkveno glasbo je treba svetega navdušenja!!

* Na sestanku v Zatičini govoril č. g. Fr. Bernik.

z mnogimi številkami iz različnih krajev cele Kranjske to lahko dokazal. A bilo bi odveč: ena in ista pesem-žalostinka se ponavlja skoraj povsod. Le na nekaj znanega še opomnim častite poslušalce, kar najbolj osvetljuje položaj slovenskega organista: plača organista je na premnogh krajih še danes prav tista, kakor je bila že pred bogve kolikimi leti! Kako pa naj zadošča ona dandanes, ko ima denar vendar vso drugo veljavo, ko je življenje, obleka veliko dražja, ko so potrebe vse druge! In kak anahronizem je ta plača, če se pomisli, kaj je bil organist nekdanj, kaj pa je dandanes! Poprej je bil samouk, brez vseh šol brez vse strokovne izobrazbe. Danes pa se mora mnogo in pridno pripravljati na svoj stan v orglarski šoli, pa še potem pridno se učiti in izobrazovati, da je res kos svoji nalogi. Nekdanj ga vsa orglarska izobrazba ni stala nič, dandanes pa ga stane mnogo truda in denarja! In vendar naj bi bila plača ista! In tista bira, v kateri obstoji še danes velik del organistovske plače! Ta je dvojna, kakor je častitim poslušalcem znano: gotova, predpisana ali prostovoljna! V obojnem slučaju je križ z njo, to vemo posebno duhovniki prav dobro. Pri gotovi biri je gotovega čisto le prav malo, ker se je vsled razprodanja posestev, obubožanja posestnikov toliko bire poizgubilo, da velikokrat že le prav malega ostane. Pri prostovoljni biri pa je zopet organist nekako na milost dan volji in nevolji ljudstva, kateremu pa v današnjih težkih časih, ko je res na vse strani treba dajati, že najmanjši vzrok zadostuje, da organista odpravi z najmanjšim, kar je sploh mogoče. In to še tembolj, ako je ljudstvo — po krivdi duhovnikov! — še kako na nejasnem glede cecilijanskega petja. Kolikokrat se je že v kakem slučaju primerilo, da je organist skoraj prazno vrečo domov prinesel, ker ni hotel, ni mogel ustrezati izprijenemu okusu ljudstva!

A o tem dovolj! Organistu v materijelnem oziru ni na rozicah postlano, to je faktum, o katerem smo prepričani mi vsi.

III. Pa, slavni zbor, važnejše nego to je za nas drugo vprašanje: Kako bi se moglo pomagati?

Da pa si na to vprašanje prav odgovorimo, treba je pred vsem, da smo popolnoma praktični, da posežemo v dejansko življenje, kakeršno je, in se a priori obvarujemo vsakih nespametnih iluzij. Dvoje pomnimo najprej! Prvič: ne segajmo previsoko, nikar ne pretiravajmo! Vzeti moramo stan organistov na deželi, kakeršen je on v resnici. Vsak izmed nas ve, kako opravilo ima organist na deželi. To, da ob nedeljah in praznikih orgla, pa ob delavnikih nekoliko pevce podučuje. Gospoda! Sam za-se, kakor je organist na deželi, ne bo imel nikdar toliko dohodkov, da bi se mogel samo ž njimi pošteno preživiti! Saj tudi nima toliko opravila, da bi zadoščalo. Mi imamo pred očmi stan organistov, kakor se je v naši deželi v novejšem času redno začel razvijati: organista skupno s cerkovnikom. V tej zvezi pride pri nas dandanes posebno v poštev in mora imeti zagotovljenih tudi toliko skupnih dohodkov, da pošteno preživi sebe in svoje. S tem razmerjem najlože računimo. Ako je pa kje razmerje drugo, da je organist učitelj, občinski tajnik i. dr., je seveda zanj še lažje! Drugič pa pomnimo še nekaj. Res je, slavni zbor, da bi tudi za stan organistov morala država sama kaj storiti. Vender, ali je zato kaj upanja že v bližnji bodočnosti? Država si le prerada misli: „organist je interna, notranja stvar cerkvena. Ako ga cerkev hoče imeti, naj ga plača. Ako ga pa noče plačati, naj ga pa nikar ne ima! Kaj to meni mar?“ Žalostno, a resnično! Ali torej hočemo na državo čakati?

Kaj torej storiti? Vsaj toliko, kolikor je v sedanjih žalostnih razmerah sploh mogoče. Dvojen faktor je, ki že danes takoj brez vsakega čakanja in odlašanja lahko gre na resno delo za zboljšanje organistovskega gmotnega stanja: organist sam pa cerkev, v katere službi je ravno organist.

Rekel sem: organist sam! Tudi tukaj, slavni zbor, velja narodni pregovor: „Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal.“ Nujno potrebno je, da se tudi organist čim preje organizuje v eno skupno, veliko, celotno družbo. Tudi tukaj posameznik izgine, ni nič, v zvezi z drugimi pa mnogo premore. Ustanovilo naj bi se torej čim preje podporno društvo slovenskih organistov. Imelo naj bi namen, podpirati svoje člane v boleznih in tudi takrat, kedar so brez lastne krivde brez službe, pa skrbeti za ženo in otroke umrlih. Slavni zbor! Tako podporno društvo se meni za zboljšanje materijelnega stanja organistov zdi tako eminentne važnosti, da v primeri ž njim vse drugo stopi v ozadje. Kdor le nekoliko zasleduje učiteljsko vdovsko društvo in njegovo zares blagoslovljeno delovanje, mi bo gotovo pritrdil.

Sedaj pa, gospoda, ravno s tem pridem k stvari, ki bo marsikoga iznenadila, ali mu morda celo ne bo ljuba. Pa, slavni zbor, oprostite, prosta beseda o pravem času velikokrat prav mnogo koristi. Ni še dolgo temu kar sem prejel tudi jaz, kakor gotovo vsi navzoči gospodje: pismo iz Celja, v katerem se naznanja, da se je ustanovilo tako podporno društvo za slovenske organiste in se vabi k pristopu. Iz tega vabila posnamem, da je namen temu društvu: 1. podpirati svoje člane v boleznih in takrat, kadar brez lastne krivde nimajo službe; 2. posredovati zanj pri oddajanju služeb; 3. prirejati jim podučne glasbene kurze, da bi tako mogli spopolnjevati svoje znanje; 4. ustanoviti glasbeno šolo in izdajati cerkveno glasbeni list, ako bi se to zdelo društvenemu vodstvu potrebno; in 5. podpirati deco in vdove umrlih članov. Dosegati hoče društvo ta namen s pomočjo udov, ki so redni, podporni in častni udje. Redni udje morejo biti vsi pri rimsko-katoliških cerkvah službujoči organisti, ki se zavežejo plačati mesečno po eno krono. Podporni udje postanejo, brez ozira na stan in sploh tiste osebe, družbe in društva, katera plačajo društvu najmanj 4 K. Tudi darovi se hvaležnos prejemajo.*

Slavni zbor! Gotovo lep namen si je postsvilo to društvo. A vendar, dovolite mi odkritosrčno besedo, to društvo meni ne ugaja. Ne rečem, da bi ne bilo pravo! Gotovo ne, dasi mi tudi pri namenu tega društva samega že ne dopade to, ker je preobsežen, premalo omejen in zato naravnost neizpeljiv! Kakošno podporno društvo bi moralo biti, da bi ono celó glasbene šole ustanovilo, glasbeni list, glasbene kurze zraven pa še bolnike, udove in otroke podpiralo! Vendar nekaj družega imam sedaj v mislih, in radi česar mi prav posebno ne dopade to društvo. Tako podporno društvo za slovenske ali vsaj za kranjske organiste, ki bo res uspešno delovalo in svoj namen dosegalo, si vsaj jaz v sedanjih razmerah morem misliti le v središču Slovenije, v Ljubljani in sicer — kar je še glasneje! — v zvezi in pod vodstvom Cecilijinega društva samega! Ljubljana je že sama na sebi neko naravno središče vsaj kranjskih organistov. Ondi je orglarska šola, od koder izhajajo organisti za celo deželo. Vodstvo Cecilijinega društva, njega odbor, glasilo ima ondi svoj sedež. Edino primerno bi torej bilo, da se ustanovi tudi podporno društvo za organiste s sedežem v Ljubljani. Le v tem slučaju bi bila zares lahko mogoča zveza med organisti in društvom. To društvo pa naj bi imelo samo ta trojni namen: 1.) podpirati bolne in ostarele opešane organiste, 2.) pomagati takim, ki so brez lastne krivde kako brez službe, 3.) podpirati žene in otroke umrlih organistov. Temu društvu naj bi pristopili vsi organisti. Vodstvo orglarske šole naj bi skrbelo, da bi takoj pristopil vsak, ki dovrši orglarsko šolo. Plačevali naj bi seveda primeren letni prispevek! Prosilo naj bi se tudi presvetlega knezoškofa, da pristopijo tudi vse cerkve kranjske. Povabili naj bi se potom knezoškočijstva tudi vsi duhovniki! Pa tudi vneti lajki! Obrnilo naj bi se s prošnjo za pomoč na dežele, na državo! Povsodi, kjer bo kaj kazalo, naj bi se agitiralo za to društvo. Tudi to društvo naj bi obstalo iz rednih, podpornih in častnih udov!

(Konec prih.)

Dopisa.

Iz Radeč. — K „Podpornemu društvu organistov s sedežem v Celju“, pristopili so ti-le ustanovni in poporni udje:

Ustanovni: Presvetli gospod Mihael Napotnik, knezoškof lavatinski, doktor bogoslovja i. t. d. v Mariboru 50 K; veleč. gosp. Mihael Arko, dekan v Idriji 50 K; veleč. gosp. Mihael Sajč, župnik v Štangi 25 K.

Podporni: Velečasti gospodje: Janez Gnjezda, profesor v Ljubljani 20 K; Janez Rozman, kanonik v Ljubljani 10 K; Matevž Jereb, župnik v Št. Janžu 4 K; M. Poč, župnik v Komendi 4; Gothard Rott, župnik v Stari cerkvi 4 K; Anton Raučigaj, vikar v Celju 5 K; Alojzij Kokelj, kaplan pri sv. Juriju ob Taboru 3 K; Ivan Zupan, kurat v Št. Petru na na Krasu 5 K.

Vsem gori imenovanim častitim gospodom se na njihovi podpori najtopleje zahvaljujemo ter želimo, naj bi ti zgledi pridobili društvu še mnogo prijateljev, ki bi bili pripravljene žrtvovati primeren dar v društvene namene ter z njim podpreti slov. organiste, ki bodo potem s toliko večjim navdušenjem razširjali pravo cerkveno glasbo.

Imena rednih udov, ki kažejo zadnji čas tudi precej zanimanja za društvo, ne moremo priobčiti, ker bi poročilo preveč naraslo.

Odbor.

Gorica. — Cerkveno petje v bogoslovnici 1900—1901. — Obligatno koralno petje poučuje stolni organist č. g. Fr. Setničar, trikrat na teden v treh oddelkih. Drugo cerkveno petje za uporabo pri službi božji pa poučujeta dva bogoslovca, tretjeletnik V. Vodopivec in prvoletnik Jos. Križman. V tem letu smo peli, deloma staro, deloma novo naučeno, sledeče: maše: Schildknecht in hon. ss. Cord. Jesu. Haller, missa IV. Koralni Requiem. In-troit in communio vedno koralno z orglami. — Litanije: Witt op. 16 a. Stehle op 41 a., Gruber, brevissimae. Haagh op. 3., Schenk. Zraven teh še veliko manjših litanij. Pred izpostavljanjem Najsvetejšega pojemo eharistične himne od skladateljev: Kokošar, Witt, Rasanello, Manzer. Kothe, Hamma i. t. d. — Tantum ergo, ofertorije, gradualije pojemo od raznih slovenskih in drugih skladateljev in zbirk; vse navajati bi bilo preobširno. Pri slovesnih vesperah pojemo vse koralno z orglami, samo himen čveteroglasno. Pevske vaje imamo dvakrat na teden. Pevcev je 17.

Razne reči.

— Orglarska šola Cecil društva ljubljanskega je dne 11. julija končala po slovesni zahvalni sv. maši v frančiškanski cerkvi 24. leto z izpraševanjem učencev iz raznih predmetov. Izmed 20 učencev je naredilo zrelostni izpit 5 abiturientov in en privatist; dva (Bole Janez in Brunet Josip) sta dobila spričevalo sposobnosti za orglarsko službo z odliko, ostali 4 (Čebulj Janez, Fabijani Ignacij, Lavrič Anton in privatist Kožlin Ignacij) pa so dobili spričevalo sposobnosti z dobrim uspehom. — Novo (25.) šolsko leto se začne dne 18. septembra t. l. s preskušnjo na novo oglašanih učencev gledé njih posluha, glasu in glasbene osnovne vednosti. Potrebno je tudi npravstveno spričevalo g. župnika.

— Pevci za frančiškanski kor v Ljubljani se bodo sprejemali 14. septembra ob 9. uri zjutraj. Pogoj sprejema je dober glas in posluš za petje; pevci sprejmo tečno hrano opoldne in zvečer.

— XVI. veliko zborovanje „občnega Cecil društva za škofije na Nemškem, Avstro-Ogerskem in v Švici od 19.—21. avgusta t. l. v Regensburgu. Ponedeljek, 19. avg. popoldne ob 2. uri (v cerkvenoglasbeni šoli): Pripravljano zborovanje glavnega predstojništva in poročevalcev; ob 5. uri: Večernice (I. vesp. S. Bernardi) v stolnici s falsobordoni starih skladateljev. Izpostavljenje sv. R. Telesa, Veni Creator Spiritus, Tantum ergo & Genitorij, blagoslov. — Ob 8. uri. Pozdravljenje udeležnikov. — Torek 20. avgusta. Ob 8^{1/2}: pridiga g. prelata Huhn-a, predš. Monakovskega. — Ob 9. uri pontifikalna maša: missa Assumpta est Maria zl. Palestrina. — Ob 10^{1/2}: slavnostno zborovanje članov in udeležnikov v novi še ne posvečeni cerkvi sv. Cecilije, vpeljana z orgljanjem in 5 glasnim Hallerjevim Cantantibus organis. — Ob 2. uri popoldne prvo zborovanje članov v isti cerkvi. Tvarina: prenapredba društvenih pravil. — Ob 5. uri: Izvajanje cerkvenih vokalnih skladb*) iz 15. in 16. stoletja. — Sreda, 22. avgusta. Zjutraj ob 8^{1/2} uri: Requiem (zl. M. Haller, op. 81) za rajne člane. — Ob 10. drugo zborovanje članov v cerkvi sv. Cecilije. Popoldne ob 2. uri. Ravno tam. Teoretična in praktična predavanja o izvrševanju oficijelnega koralnega petja. Pevci, kateri bi jo radi peli po Dom Pothier-ovem „Liber Gradualis“, so tudi uljudno povabljeni in pripuščeni, ako se do 1. avg. oglasijo pri vrhovnem predsedniku dr. Haberlu. — Popoldne ob 5. uri: izvajanje cerkvenoglasbenih del*), zloženih od skladateljev Cecil društva, Zvečer ob 8. uri zabava.

— Škofijska „Jednota Cyrillska“ v Kraljevem gradu in farna „Jednota Cyrillska“ v Nemškem Brodu priredite v poslednjem mestu od 5. do 8. avg. pod pokroviteljstvom sl. mestnega urada za pospeh cerkvene glasbe v Čehih toliko koristne „ciriške eksercije“. Vspored je jako zanimiv; obsega govore o liturgijskih določbah z ozirom na cerkveno glasbo, o koralu; skladbe so pa večinoma domačih mojstrov.

— Ustanovitev nove glasbene šole v Rimu obrača v zadnjem času naše veliko pozornost glasbenih krogov. Njen namen je baje v prvi vrsti tamošnje cerkveno petje in cerkveno glasbo sploh priversti na boljša pota ter pomoči starim gregorijanskim metodijam do prvotne čistosti. Vodstvo te nove rimske glasbene šole je izročeno znanemu skladatelju iz frančiškanskega reda, P. Hartmanu, rodom Avstrijcu. Maestro Filip Capocci prevzame poduk v orgljanju. Kardinal Respighi, kakor se piše, je duša tega gibanja.

*) Posameznih skladb radi pičlega prostora nam ni mogoče navesti.

Vred.

Današnjemu listu je pridana 7. in 8. številka priloge.

Odgovorni vrednik lista **Janez Gnjezda**. — Odgovorni vrednik glash. priloge **Anton Foerster**.
Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska Zadružna tiskarna v Ljubljani.